



5. Åpen vitenskap - forskningsdatatjenester

Fredag 14. juni 10:30-12:00

Om status og planer for forskningsstøttetjenester for forskningsdata i UH-bibliotek

(Forskningsspaper)

Karin Rydving – Universitetet i Bergen

De nasjonale forskningspolitiske føringene, og forskningsfinansierers krav om datahåndteringsplaner, fører til økt press på forskningsinstitusjoner å ta stilling til hvordan forskningsdata skal håndteres ved egen institusjon. Feltet er komplekst, involverer flere aktører og er i kraftig vekst. Det er knyttet både forventninger og usikkerhet til utviklingen. Flere undersøkelser mener at bibliotekene er en relevant aktør for å støtte arbeidet med sin allerede etablerte rolle som kunnskapsorganisasjon, og ansvar for tilgang og gjenfinning. Denne studie er del av en masteroppgave ved OsloMet innen Institutt for arkiv-, bibliotek- og informasjonsfag. Målet med studien er å undersøke status og planer for forskningsstøttetjenester for forskningsdata i norske UH-bibliotek. Hvilke typer av tjenester tilbys? Hvordan skjer kompetanseutvikling, og hvem samarbeider biblioteket med? Hvordan vurderer bibliotekene viktigheten av forskningsstøttetjenester for forskningsdata for bibliotekets virksomhet? Hvordan ser bildet ut for forskningsstøttetjenester for forskningsdata blant UH-bibliotek sammenlignet med europeiske akademiske bibliotek? Gjennom en spørreundersøkelse rettet til biblioteklederene ved de 32 medlemsbibliotekene i UHR-Bibliotek, vil studien forsøke å svare på disse spørsmålene. Undersøkelsen bygger på en tidligere studie om europeiske bibliotek i høyere utdanning. Professionsteori brukes for å diskutere hvordan bibliotek forholder seg til nye oppgaver knyttet til sitt oppdrag. Hvilke kompetanseprofiler tegner seg? Samlet sett kan undersøkelsen bidra til økt kunnskap om forskningsstøttetjenester for forskningsdata, og brukes som grunnlag for videre utvikling av forskningsstøttetjenester. Undersøkelsen er fremdeles pågående, og alle resultater er derfor ikke klare. Analysene så langt viser at bibliotekene fremst tilbyr ulike rådgivningstjenester, f. eks. å delta i arbeide med policyspørsmål, samt dialog om temaet. Bibliotekene satser på å omdisponere eksisterende personal fremfor å nyansatte. Forskningsadministrative enheter ser ut å være den mest frekvente samarbeidspartneren. Aktiviteten er høyere ved universitetene, enn høyskoler og vitenskapelige høyskoler. Inntrykket er at en majoritet av biblioteklederene mener at forskningsstøttetjenester for forskningsdata er del av strategisk utvikling for bibliotekets virksomhet. Det ser ut til at bibliotekene ønsker å utvide sitt ansvarsområde med forskningsstøttetjenester for forskningsdata. Resultatet peker mot at UH-bibliotek i stort sett har samme status og planer for forskningsstøttetjenester for forskningsdata som sine europeiske kollegaer.

Forskningsdatahåndtering for masterstudenter i geofag ved Universitetet i Oslo

(Beste praksis)

Edina Pózer, Realfagsbiblioteket - UiO

Michael Heeremans - Institutt for geofag, UiO

Forskningsdatahåndtering har i større grad blitt en sentral del av forskningsprosessen. I en digital hverdag kreves mer planlegging og en større bevissthet for hvordan dataene håndteres gjennom hele forskningskretsløpet. Universitetsbibliotek rundt omkring i verden tar i stadig større grad ansvar og bistår forskerne i forskningsdatahåndtering. Sentralt ved Universitetet i Oslo jobber en gruppe med helhetlig støtte til god datahåndtering. Hovedansvaret for kompetanseheving for forskningsdatahåndtering ved UiO er lagt til Universitetsbiblioteket. Ved Institutt for geofag på UiO forstod enn tidlig behovet for kompetanseheving i forskningsdatahåndtering, ikke bare for forskerne men også for masterstudenter, som gjennomfører sitt første forskningsprosjekt i løpet av masterstudiene. Manglende fokus på datahåndtering under studieløpet skapte utfordringer som for eksempel datatap etter endt studieløp, opphoping av ubrukbare data på lokale servere, o.l.. For å ta tak i dette problemet har det vært utviklet et kurs i forskningsdatahåndtering for masterstudenter. Kurset er en del av en seminarserie for alle masterstudenter ved Institutt for geofag med fokus på å øke generell digital kompetanse. I 2018 vedtok program- og undervisningsutvalg ved Institutt for geofag at masterstudenter må levere en datahåndteringsplan sammen med sin studieplan. Dette var ett stort steg og Institutt for geofag er per i dag det eneste instituttet ved UiO som krever en datahåndteringsplan av sine masterstudenter. Arbeidet med planen gjør det lettere å fange opp behov og vil bevisstgjøre studentene i egen datahåndtering. Temaer som tas opp på kurs er data-struktur, dokumentasjon og metadata, data sikkerhet, versjonskontroll, datalagring, datadeling og arkivering, lisensiering, med flere. Som pilot er det ønskelig å dele erfaringer og det jobbes med å se på hvordan gode erfaringer fra kursene ved geofag kan ligge til grunn for utarbeiding av kurs ved andre institutter. Det å vise til hva Institutt for geofag gjør i nært samarbeid med fagreferent fra Realfagsbiblioteket er viktig for at også andre institutter skal ta steget å stille krav om et bevist forhold til datahåndtering hos sine masterstudenter.

Forskningsdata til frokost

(Beste praksis)

Dag Even Torsøe - Universitetet i Sørøst-Norge

USN Research Data Archive (USN RDA) ble lansert i april 2018. I dette foredraget vil vi gå inn på hvordan formidlingsarbeidet av USN RDA og de tilhørende støttetjenestene skred frem. Høsten 2015 fikk biblioteket ved daværende Høgskolen i Telemark oppdraget med å finne et system for arkivering og publisering av forskningsdata. Etter å ha kontaktet leverandører, testet løsninger og vært på studietur falt avgjørelsen på publiseringsplattformen Figshare, levert av Digital Science (UK). Kontrakt ble signert september 2016, deretter ble systemet testet og justert før det gikk «live» ila 2017 med offisiell lanseringen våren 2018. Ved tiden rundt lansering var det særlig to spørsmål arbeidsgruppen var forberedt på å måtte besvare regelmessig: Hvorfor skal jeg publisere

forskningsdata? Hvordan kan i så fall forskningsdata publiseres? Svarene bygde på Regjeringens strategi for tilgjengeliggjøring og deling av forskningsdata og Horizon 2020s retningslinjer for Fair Data management. For den tekniske «hvordan-biten» ville svaret gis via demonstrering av funksjonaliteten i USN RDA. Etter lansering og noe tids drift satt vi imidlertid igjen med følgende spørsmål: Hvordan nå ut til USNs fag- og forskningsmiljøer? Kommunikasjonsstrategien arbeidsgruppen støttet seg på i den tidlige fasen baserte seg på lobbyvirksomhet, lanseringsfest med snorklipping og champagne og USNs digitale informasjonskanaler. Responsen fra forskermiljøene var avventende. Fokus på forskningsdata er et satsningsområde for USN og med nye krav og forventninger var det avgjørende å finne en egnet informasjonskanal. Lanseringen var overstått, vi hadde sendt mailer, skrevet nyhetsbrev og forsøkt jungeltelegrafien uten store fremskritt. I løpet av prosjektperioden var arbeidsgruppen utvidet fra å bestå av utelukkende bibliotekarer til også å inkludere medlemmer fra forskningsseksjonen og til dels IT-tjenesten. Inkluderingen av forskningsseksjonen var en dør- og øyeåpner inn til hvordan forskere arbeider og hva som opptar disse miljøene i det daglige. Seksjonen hadde positive erfaringer å vise til når det kom til å informere om utlysninger av forskningsmidler og forskningssøknader: Inviter til frokost. Høsten 2018 inviteres det til informasjonsmøter med enkel servering, til tidspunkter avtalt med fagmiljøene. På fem arrangementer kom 104 påmeldinger. Resultatene av informasjonsrunden var at frokostmøteformatet fungerte som en ventil for spørsmål, refleksjoner, positive og negative tilbakemeldinger, til nytte for både arrangør og deltager. Den fremvoksende delingskulturen i akademia gir nye utfordringer til både forskere og forskerstøttetjenester og behovet for en arena hvor seksjonene kan møtes og samsnakkes er markant. På bakgrunn av responsen innhentet under frokostmøtene vil forskerstøttetjenesten videreutvikles og tilrettelegges for å imøtekomme behovet i enda større grad.